

Uitgeverij Eenvoudig Communiceren / Lezen voor Iedereen
www.eenvoudigcommuniceren.nl
www.lezenvooriedereen.be

De kloof is het eerste deel in de spannende, twintigdelige reeks *BoekenBoeien*. In deze serie zijn woorden verwerkt uit de *Basislijst Schooltaalwoorden umbo*. Leerlingen maken zo spelenderwijs kennis met woorden die van groot belang zijn bij de schoolvakken biologie, economie, wiskunde, natuurkunde en mens & maatschappij. De reeks *BoekenBoeien* bevat alle 1600 woorden uit de *Basislijst Schooltaalwoorden umbo*, gemiddeld 80 woorden per deel. In *De kloof staan woorden uit de categorie biologie en de categorie algemeen*.

De *Basislijst Schooltaalwoorden umbo* is samengesteld door het Instituut voor Taalonderzoek en Taalonderwijs Amsterdam (ITTA), onderdeel van de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling Amsterdam. Meer informatie: www.itta.uva.nl.

De serie *BoekenBoeien* is breed inzetbaar, en leent zich uitstekend voor zowel individueel als klassikaal en/of schoolbreed lezen. Drie keer per week twintig minuten lezen is voor leerlingen al voldoende om vooruitgang te boeken in leesvaardigheid en tekstbegrip.

www.boekenboeien.nl | www.boekenboeien.be

Naar een idee van Marian Hoefnagel en Helene Bakker

Tekst: Marian Hoefnagel

Vormgeving: Uitgeverij Eenvoudig Communiceren

Foto omslag: Shutterstock

Druk: Easy-to-Read Publications

© Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam.

Eerste druk: januari 2011

Tweede druk: januari 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 8696 121 4

De kloof

Marian Hoefnagel



Dit boek heeft het keurmerk **Makkelijk Lezen**

1

Ik werd wakker en kon me niet bewegen.
Ieder *lichaamsdeel* deed pijn, van mijn hoofd tot mijn voeten.

Ik probeerde mijn *ledematen* voorzichtig te bewegen: eerst mijn linkerbeen, toen mijn rechterbeen.

En daarna mijn armen. Maar het lukte niet; alle *kracht* was uit mijn lijf verdwenen.

Wat was er gebeurd?

Ik kon het me niet herinneren.

Ik dacht diep na; zo diep dat ook mijn *hersenen* pijn deden.

Maar geen enkele herinnering kwam boven.

Mijn *geheugen* liet me compleet in de steek.

Ik hoorde iemand zachtjes zingen, een vrouw of een meisje.

Oké, mijn oren werkten dus nog wel.

Ik kende het lied niet, maar het klonk vriendelijk.

Ik *spande* me *in* om de gezongen woorden te verstaan.

Maar het was een taal die ik niet kende.

Waar was ik?

Langzaam deed ik mijn ogen open.

Tenminste, ik próbéeerde mijn ogen open te doen.

Het was een enorme krachtsinspanning en even was ik bang.

Misschien was ik ook wel blind geworden.

Misschien had ik een ernstig ongeluk gehad en was ik nu een soort plant.

Een *wezen* dat zich niet kon bewegen en niets kon zien.

Een wezen dat alleen kon horen.

Ik haalde diep adem om moed te verzamelen.

En toen deed ik mijn ogen open.

Ik keek recht in de ogen van een prachtig meisje.

Het mooiste meisje dat ik ooit in mijn leven had gezien.

Het meisje hield op met zingen en lachte naar me.

Ze aaide over mijn *borst* en zei zachtes een paar woorden.

Mooie woorden waren het, vol zachte klanken.

Portugees misschien.

Ik wilde haar antwoorden, haar vragen of ze misschien Engels sprak of, nog beter, Nederlands.

Maar er kwam geen woord over mijn lippen.

Mijn keel zat dicht en mijn tong was tegen mijn tanden geplakt.

Nu voelde ik pas dat ook mijn hele mond pijn deed, en mijn *gebit*.

Het meisje keek *aandachtig* naar mijn gezicht.

Toen legde ze een vinger op mijn lippen en schudde haar hoofd.

Ik mocht blijkaar niet praten.

Ze pakte een plastic waterflesje en bracht het naar mijn mond.

Ik kende dat flesje. Het was net zo'n flesje als ik had gekocht, niet lang geleden.

Samen met nog wat *benodigheden* voor een tocht door de jungle.

Ik wist het nog precies: een voedselpakket en een deken had ik nodig.

Ik was niet alleen, toen ik die spullen had gekocht.

Ook dat wist ik nog.

Maar wie was er bij me en wat deden we?

En nu ik er eens over nadacht: wie wás ik eigenlijk?

Het meisje kneep in het flesje en ik voelde het water in mijn mond stromen.

Heerlijk.

Ik realiseerde me dat ik dorst had. Erg veel dorst. Heel erg veel dorst.

Het meisje bleef in het flesje knijpen en mijn mond met water *uilen*.

Ik slikte en slikte nog eens.

Maar ook het slikken deed pijn en ging niet echt goed.

Ik voelde het *overtollige* water uit mijn mond en langs mijn kin lopen.

Ik schaamde me.

Daar lag ik dan, met het mooiste meisje van de wereld aan mijn bed.

En ik kwijlde, als een baby.

Weer werd ik wakker en weer met veel pijn.

Maar de pijn was anders nu.

De pijn kwam niet van binnen, maar van buiten. Iemand was bezig mijn *gewrichten* te bewegen.

Mijn enkelgewrichten, mijn kniegewrichten.

Ik voelde dat zelfs mijn *heupgewrichten* bewogen werden.

En daarna waren mijn armen en mijn handen aan de beurt.

Alles gebeurde tegelijkertijd links en rechts.

Het deed pijn, maar het voelde ook wel prettig.

Ik deed vol verwachting mijn ogen open.

Ik stelde me voor dat er nu twee prachtige meisjes met me bezig waren.

Eentje links en eentje rechts.

Teleurgesteld stelde ik vast dat er twee oude vrouwen naast mijn bed stonden.

Maar het mooie meisje was er ook.

Ze stond aan het voeteneind van mijn bed en keek gespannen naar me.

'Au?', vroeg ze aan me, en ze trok een pijnlijk gezicht. Ik knikte.

Het meisje lachte stralend.

Ze vond het blijkaar bijzonder fijn dat ik zo veel pijn had.

Toen de twee vrouwen klaar waren met de gewrichten, verdwenen ze snel.

Het prachtige meisje *bleef achter* bij mij.
 Ik keek om me heen. Tenminste, dat probeerde ik.
 Maar ik merkte nu dat mijn hoofd tussen twee
 grote stenen was geklemd.
 Ik kon mijn nek niet draaien; alleen mijn ogen.
 Ik zag stenen muren en een stenen plafond.
 Door een opening aan de bovenkant kwam
 daglicht.
 Waarschijnlijk was ik in een grot.

Het meisje knielde naast mijn bed en begon mijn
 lichaam in te wrijven met crème of olie.
 Het rook sterk naar munt en andere kruiden.
 Tevreden bedacht ik dat ik dus ook kon ruiken.
 Met mijn zintuigen zat het wel goed.
 Ik kon horen, zien, voelen en ruiken.

Tijdens de crème- of olie*behandeling* praatte het
 meisje tegen me.
 Ze wees naar zichzelf, raakte mij aan en zei dan
 iets.
 Het duurde even voordat ik begreep wat ze
 bedoelde. Maar toen had ik het door.
 Ze leerde me de woorden voor de lichaamsdelen,
 in haar taal.
 Mijn voet (ze wees naar haar voet), jouw voet (ze
 raakte de mijne aan),
 Mijn arm, jouw arm, mijn mond, jouw mond,
 enzovoort.

Het ging behoorlijk ver, die taalles.
 Haar buik, mijn buik, haar billen, mijn billen, haar
 borsten, mijn borst.
 Ik moet zeggen: het motiveerde me wel.
 Ik deed vreselijk mijn best om de woorden van haar
 taal goed uit te spreken.
 En dat viel niet mee.
 Mijn tong deed pijn en struikelde over de vreemde
 klanken.

Maar het meisje werd nooit ongeduldig.
Ze bleef gewoon de moeilijke klanken herhalen,
toddát ik ze goed uitsprak.

Na een uur kende ik het hele menselijke lichaam in
de taal van het mooie meisje.

Ik kende zelfs de woorden voor *geramte* en
schedel.

Het meisje tekende met houtskool een *skelet* op de
stenen muur.

Ze wees naar de ruggenwervels en de onderkant
van de schedel.

Ze trok een bezorgd gezicht, terwijl ze een
breekgebaar maakte.

Ik begreep haar.

Ze was bang dat mijn rug gebroken was.

Daarom zat mijn hoofd tussen twee keien geklemd.

Ze kwam weer naast mijn bed zitten.

Met gebaren legde ze uit dat ik stil moest liggen,
dat ik me absoluut niet mocht bewegen.

Veertig dagen en veertig nachten lang.

Het klinkt raar, maar ik vroeg me niets meer af.
Wie ik was, of waar ik was, of wat er gebeurd was.
Het kon me gewoon niet schelen.

Ik lag stil op mijn bed in de grot en wachtte.

Tot de veertig dagen en veertig nachten voorbij
waren.

Vreemd genoeg voelde ik me niet ongelukkig.
En ook verveelde ik mij niet.

Het meisje, ze heette Raya, hield me de hele dag
bezig.

's Morgens waste ze me, met een soort platte spons
en kruidenwater.

Voorzichtig bewoog ze het *sponsachtige* washandje
over mijn lijf.

Eerst mijn hoofd en nek. Dan mijn schouders,
borst en armen.

Dan mijn buik, mijn billen en mijn benen.

De eerste keer dat zij mij waste, schaamde ik me
voor mijn erectie.

Want die kwam natuurlijk.

Ik probeerde uit alle macht om het niet te laten
gebeuren.

Beheers je, dacht ik de hele tijd, beheers je.

Maar het ging niet.

Mijn lichaam was veel sterker dan mijn *beheersing*.

Raya schrok niet en werd ook niet kwaad.

Ze knikte tevreden en zei een paar woorden, die
iets als 'dat is goed' moesten betekenen.

Later begreep ik het.

Als ik geen erectie had gekregen, dan zou mijn rug ernstig beschadigd zijn.

Daarna schaamde ik mij niet meer als zij me waste.

Daarna genoot ik ervan.

Na het wassen kwamen de oude vrouwen. Iedere dag.

Zij bewogen niet alleen mijn gewrichten, maar zij kneedden ook mijn ledematen en *romp*.

Het was een pijnlijke behandeling, maar het moest.

Raya legde mij uit dat het nodig was voor mijn *bloedsomloop*.

Omdat ik zo lang stil moest liggen, kon er een bloedprop ontstaan.

En die bloedprop kon vast gaan zitten in een *bloeduat*.

Dat heet trombose en trombose kan gevaarlijk zijn.

De twee vrouwen kneedden mijn lijf om trombose te voorkomen.

Raya leerde mij elke dag nieuwe woorden uit haar taal.

Het waren woorden die ze aan kon wijzen of uit kon beelden.

Of kon tekenen, op de muur van de grot.

Ik was een goede leerling, dat merkte ik wel.

In een paar weken tijd leerde ik een kleine duizend woorden.

Maar ja, ik had dan ook een geweldige lerares.

Het eten dat ik kreeg was altijd vloeibaar en zat in een plastic fles.

Een soort vruchtensap of yoghurt was het, met iets van *graankorrels* erin.

Het was nooit veel, maar ik had ook nooit honger.

Raya legde uit dat ik deze *voeding* kreeg omdat ik niet naar de wc kon.

'We hebben ook ander eten hier', zei ze. 'Maar dat krijg je pas als je weer kunt lopen.'

Ik begreep dat ik op deze manier moest eten, uit de fles. Maar ik vond het verschrikkelijk.

Ik voelde me een baby.

En ik had een stoere man willen zijn, die indruk zou maken op de mooie Raya.

Iedere dag ging het beter met me, dat wel.

Ik voelde de kracht in mijn *zwakke* lijfterugkeren.

Ik kon mijn armen en benen nu makkelijk bewegen, en dat deed ik ook.

Alleen mijn nek en mijn rug, die moesten stil blijven liggen.

Ik merkte dat ook mijn geheugen terugkwam.

Ik wist nu bijvoorbeeld dat ik Jonathan heette en zestien jaar was.

Ik wist dat ik uit Nederland kwam en op vakantie was in Zuid-Amerika.

Ik wist dat ik met een vriend van school op reis was gegaan, met Pengel.

Samen zouden we vrijwilligerswerk gaan doen.

En tegelijk Spaans leren.

Ik vroeg het meisje naar Pengel.

Maar ze schudde haar hoofd; ze begreep me niet.

Glimlachend gaf ze me wat van dat heerlijke water te drinken.

En ik viel in slaap.

Natuurlijk werd ik verliefd op Raya.

Ze was een prachtig meisje.

Ze had een mooi rond gezicht met grote bruine ogen.

Ze had lang, zwart haar, dat tot over haar borsten viel.

Dat tot over haar blóte borsten viel, want ze droeg alleen een kort rokje.

Ik probeerde steeds om niet naar haar borsten te kijken.

Want ik wist best dat dat onbeleefd was.

Maar ik was zestien en die borsten waren zo mooi rond en zo bloot.

En ik had verder ook helemaal niets te doen in die grot.

Raya was er altijd, dag en nacht.

Ik kon haar's nachts niet zien, want de grot was niet verlicht.

Geen olielampje, geen kaarsje, niets.

Maar ik hoorde haar lopen door haar enkelbandje met belletjes.

De belletjes maakten een zacht, vriendelijk geluid in de donkere nacht.

Het enkelbandje was haar enige sieraad.

Ik dacht dat Raya indiaans was.

Ze had een korte, stevige *lichaamsbouw*.

Ze was absoluut niet dik, maar wel stevig.

Net als de indianen die in het kamp waren.

Het kamp, waar Pengel en ik verbleven met nog een paar andere toeristen uit Europa.

Allemaal jongens die vrijwilligerswerk gingen doen.

We moesten in het kamp een paar dagen wachten op vervoer.

Pengel en ik besloten toen een jungletocht te gaan maken.

Samen met een gids, die Fausto heette.

De anderen gingen niet mee en vonden ook dat wij niet moesten gaan.

'Je moet je niet *afschieden* van de groep', was één van hun *opmerkingen*.

Ik wist nu dat ze gelijk hadden.

Als we bij elkaar waren gebleven, was het ongeluk niet gebeurd.

Van het ongeluk zelf herinnerde ik me niets.

Raya vertelde dat ik was gevallen.

Ze tekende een berg op de muur en mij erbovenop.

En toen wees ze dat ik van die berg naar beneden was gevallen.

Helemaal naar beneden, in een diepe kloof.

'Heel diep', zei ze. 'Wel honderd meter.'

Maar dat zou ik wel verkeerd begrepen hebben.

Een val van honderd meter, dat overleeft niemand.

Na veertig dagen en veertig nachten werden de keien bij mijn hoofd weggehaald.

En ik mocht gaan zitten.

Ik kon het niet alleen; de twee oude vrouwen moesten mij helpen.

Mijn rug en nek deden pijn, maar het ging.

Ik kon zitten en rondkijken.

Ik *bevond* me inderdaad in een grot.

Een kleine, lege grot met een opening aan de bovenkant en een aan de zijkant.

Ineens was het rustige gevoel, dat ik al die tijd had gehad, voorbij.

Ik wilde naar buiten.

Ik wilde *contact* met andere mensen.

Ik wilde naar huis.

Het was *allesbehalve* makkelijk om op te staan.

Ten eerste waren mijn spieren er te zwak voor.

En ten tweede hielden de oude vrouwen mij tegen.

En ook Raya schudde haar hoofd.

'Vandaag mag je alleen zitten', zei ze. 'Morgen mag je gaan staan.'

Ik zuchtte en bleef zitten.

Raya liep meteen naar me toe, met water.

Het zat nu niet in een fles, maar in de halve bast van een vrucht.

Want uiteindelijk kon ik weer zelf drinken.

Ik werd meteen een stuk rustiger.

Er zat iets in het water, begreep ik toen.
 Een kalmerend middel. Een drug.
 Daardoor was ik al die tijd zo kalm geweest, zo
 tevreden.
 Daardoor had ik nooit enig *initiatief* genomen.

De volgende dag hielpen de oude vrouwen mij
 overeind.

Ik was veel groter dan zij en *steunde* op hun
 schouders.

Voetje voor voetje liep ik samen met hen rond in de
 grot. Ze konden mij niet loslaten.

Ik stond te trillen op mijn benen; ik voelde me nog
 erg slap.

Maar ik wilde *beslist* naar buiten.

Ik wilde eindelijk de zon weer op mijn huid voelen,
 en de wind.

Ik wees naar de opening en zei dat ik naar buiten
 wilde.

'Morgen', knikten de vrouwen. 'Morgen.'

En toen was het eindelijk 'morgen'.

Raya bracht me water, een spons en een handdoek.

Voor het eerst in weken waste ik mezelf weer.

Voor het eerst in weken deed ik weer kleren aan.

Alle tijd dat ik daar lag, had ik alleen een boxer
 gedragen.

Ik kreeg een T-shirt van Raya.

Het was een T-shirt dat ik bij me had, tijdens de
 jungletocht.

Ik wilde vragen waar de rest van mijn spullen was.

Mijn rugzak met mijn geld, mijn paspoort, mijn
 kaart van Zuid-Amerika.

Maar ik wilde nu eerst naar buiten, de zon in.

Straks zou ik het wel vragen.

Raya had een rokje aan met een *bijbehorend* topje.

Het was zeker de gewoonte hier dat je buiten je bovenlichaam bedekte.

Ik deed mijn *uiterste* best om zelf te lopen, maar het lukte me niet.

Ik moest op Raya steunen.

'Het gaat goed', lachte ze tegen me.

En toen liep ik voorzichtig door de opening van de grot naar buiten.

Ik weet het *aan* het licht, dat ik buiten meteen door mijn benen zakte.

Gelukkig stond er een soort stoeltje naast de ingang van de grot.

Een rotsblok, waar ik op kon gaan zitten.

Ik wist niet of dat rotsblok daar speciaal voor mij was neergezet. Maar ik dacht van wel.

Ik dacht dat Raya allerlei *maatregelen* had genomen om het voor mij makkelijk te maken.

Toen mijn ogen gewend waren aan het licht, keek ik om me heen.

Een meter of twintig voor mij ging een bergwand steil omhoog.

Zo hoog, dat ik de bovenkant niet kon zien.

En ook achter mij was een steile bergwand.

Ik zag maar een smalle streep blauwe lucht.

Ik was in een kloof, een diepe kloof.

Een kloof waar nauwelijks zonlicht kwam.

'Gaat het beter?', vroeg Raya in haar mooie indianentaal.

'Ja, het gaat beter', antwoordde ik.

Want zo moet dat in die taal.

Alleen 'ja' of 'nee' antwoorden kan niet.

Je moet altijd de vraag herhalen in je antwoord.

Raya gaf me een wandelstok, een moderne wandelstok.

Een paar jongens uit het kamp hadden zo'n wandelstok gehad, voor het lopen in de bergen. Pengel en ik hadden er ook een willen kopen. Maar we hadden het niet gedaan omdat we ze nogal duur vonden.

Ondersteund door Raya en leunend op de wandelstok liep ik de kloof in.

En ik stelde vast dat ik in het paradijs terecht was gekomen.

De kloof was gemiddeld dertig meter breed.

Op sommige plaatsen was hij veel smaller; daar kon je niet eens naast elkaar lopen.

En op andere plaatsen was hij wel honderd meter breed.

Daar was het net alsof je op een groot plein stond.

Een plein met hoge muren.

De steile bergwanden waren begroeid, met cactussen en bloeiende vetplanten.

Schitterend.

Huisjes of hutjes zag ik nergens. Mensen trouwens ook niet.

Maar wel dieren: er liep een kleine kudde geiten en er waren kippen.

'Dat zijn onze huisdieren', vertelde Raya.

'Maar we hebben ook *wild*; kleine *zoogdieren*, zoals daar.'

Ze wees naar een dier dat onder een struik op de bergwand zat.

Het was een groot soort cavia.

'Ze heeft *jongen*', zei Raya. 'Als je goed kijkt, zie je daar drie kleintjes zitten.'

Die eerste dag deed ik maar een klein stukje van de kloof. Van de grot, waar ik al die weken gelegen had, tot de woonplek van Raya.

Ik had misschien maar vijftig meter gelopen, maar ik was doodmoe.

'Dit is mijn woning', zei Raya, en ze wees naar een ladder.

'Nu kun je nog niet naar binnen, maar over een paar dagen wel.'

Het is een goede grot. Je zult er gelukkig zijn.'

Ik keek verward naar het mooie indianenmeisje.

'Ik begrijp het niet', zei ik.

'Je bent van mij', zei Raya. 'Je bent mijn man.'

Ik heb je verzorgd en je bent beter geworden.

Nu mag ik je hebben.'

Ik moest even slikken.

Ik was haar man?

Betekende dat hier, op de bodem van de kloof, hetzelfde als daarboven?

Die nacht kon ik niet slapen.

Ik was onrustig, af en toe zelfs bang.

Wat was er met me gebeurd? En wat ging er nog met me gebeuren?

Raya merkte mijn onrust en bracht me water.

Ik wist dat ik me prettiger zou voelen als ik ervan dronk.

Maar ik deed het niet.

Ik wilde nadenken.

Het kalmerende water mocht niet *van invloed zijn* op mijn gedachten.

Maar toen gebeurde er iets anders waardoor ik niet kon nadenken.

Raya kwam naast me zitten en wreef zachtjes over mijn voorhoofd.

Ze ging met haar vingers over mijn wangen.

'Je hebt een baard', zei ze. 'Onze mannen hebben geen gezichtshaar.'

Ik moest lachen.

'Vind je het mooi?', vroeg ik.

'O ja, ik vind baarden mooi', zei ze ernstig.

'Baarden zijn sexy.'

Mannen met baarden zijn mannen met kracht.'

Zachtjes ging ze met haar lippen over mijn baard.

Toen gingen haar lippen naar beneden, naar mijn borst. 'Je hebt borsthaar', zei ze. 'Onze mannen hebben dat ook niet.'

Ik wilde vragen of ze dat ook mooi vond.
Maar er kwam geen woord uit mijn mond.
Mijn hele lijf trilde onder haar aanraking.

Nog lager gingen haar lippen, naar mijn buik.
Buikhaar, dacht ik. Zouden de mannen van haar
stam ook geen buikhaar hebben?
Maar toen dacht ik niets meer.
Ik deed mijn ogen dicht en voelde haar zachte
vingers, haar zachte lippen.
En haar zachte lichaam over mij heen.

Natuurlijk had ik er wel eens over nagedacht hoe
het zou zijn: seks.

En vaak had ik me voorgesteld hoe dat zou zijn met
Raya.

Maar eigenlijk had ik nooit gedacht dat het ook echt
zou gebeuren.

Maar het gebeurde. Hier. Nu.

Ik had er altijd wel tegen opgezien, tegen die eerste
keer.

Zou ik het wel kunnen? Zou ik het wel goed doen?

Maar ik hoefde niets te doen.

Raya deed het allemaal en zij wist precies hoe het
moest.

Ik voelde haar borsten op mijn borst, haar buik op
mijn buik.

Ik voelde haar lippen op mijn lippen.

En ik voelde hoe ik langzaam, heel langzaam in
haar gleeed.

Op dat moment wist ik het zeker.

Ik wilde voor altijd hier blijven, bij Raya in de kloof.

De volgende dagen liepen we samen de hele kloof door, Raya en ik.

Van de grote waterval aan de ene kant, tot de 'droge stenen' aan de andere kant.

Ongeveer vijf kilometer lang was de kloof.

In een dik uur was je van het ene eind naar het andere gelopen.

Ik leerde ook de mensen van haar stam kennen.

Raya's vader, die het opperhoofd was, en alle anderen.

Bij elkaar waren het er ongeveer zestig.

Allemaal mensen met dezelfde lichaamsbouw als Raya.

Allemaal Raya's.

Iedereen vertelde me hoe blij ze waren dat ik de vreselijke val had overleefd.

En iedereen wenste me vervolgens een lang en gelukkig leven met Raya.

Ze woonden allemaal in grotten, wist ik nu.

Dat kon makkelijk, want er waren letterlijk honderden grotten in de kloof.

Sommige zaten hoog in de bergwand, andere hadden de ingang op de grond.

Het was natuurlijk leuk om een hoge grot te hebben, maar er waren ook *nadelen*.

Voor ouderen en kinderen waren de hoge grotten gevaarlijk. Zij hadden meestal een grot op de grond.

De *levenswijze* van de Raya's, want zo heette de stam echt, was *sober*.

Dat was ook logisch, want er was niet veel *beschikbaar*.

Er was maar een klein stukje vruchtbare grond in de kloof, waar een soort graan groeide.

Tegen de rotswanden stonden een paar struiken met vruchten.

En een paar planten, waarvan de wortels gegeten konden worden.

Ze leefden verder van geitenmelk en eieren.

Vlees en vis aten ze alleen als het feest was.

Dan vingen ze een grote cavia en een paar vissen bij de waterval.

Want veel meer eetbaars leverde het *dierenrijk* in de kloof niet.

Er waren nog wel wat slangen.

Maar die waren *giftig* volgens Raya. *Evenals* de grote, groene kikkers.

Het was niet moeilijk om de grote cavia's te vangen.

De Raya's zetten een val neer met een gekookt ei erin.

Daar kwamen de beesten altijd op af.

Toch vingen ze maar weinig cavia's; niet meer dan twee per maand.

'Anders houden we geen cavia's over', legden de Raya's uit.

De grot van Raya was, net als de andere grotten, nogal kaal.

Er was een bed op de grond, gemaakt van verplanten met een deken erop.

Het klinkt niet lekker, maar het sliep echt prima.

Verder stonden er twee stenen waarop je kon zitten.

Langs de muur lagen allerlei spullen: een paar kleren, een 'halve bast'-kom om uit te drinken, handdoeken.

Mijn rugzak stond er ook.

Ik keek naar de spullen in mijn rugzak.

Ik had niets meer aan mijn portemonnee met geld en mijn bankpas.

Ik had niets aan mijn paspoort of mijn pas van de zorgverzekering.

En ik had niets aan mijn huissleutels of mijn ov-kaart.

Het waren de belangrijkste dingen in mijn vorige leven.

Toen zag ik mijn mobiele telefoon. Hij was kapotgegaan bij mijn val.

Maar zelfs als hij niet kapot was geweest, hij zou het niet gedaan hebben in deze kloof.

Ik pakte mijn mobieltje in mijn hand.

Wat zou ik graag een sms'je gestuurd hebben naar mijn ouders.

Om te zeggen dat ik nog leefde en gelukkig was. Maar aan de andere kant ... ik zou dan ook moeten zeggen dat ik in een kloof leefde.

En dat ze me nooit meer zouden zien, omdat ik er niet uit kon komen.

Want dat had ik wel begrepen.

De Raya's leefden al honderden jaren in de kloof.

En niemand van hen was ooit boven geweest.

Mijn fototoestel was ook kapot.

Vreemd genoeg kon ik nog wel de gemaakte foto's bekijken.

Mijn ouders en mijn zusje op Schiphol.

Pengel en ik, vlak voordat we begonnen aan de jungletocht.

Die foto was door Fausto, de gids, gemaakt.

Zelf wilde hij niet op de foto.

Hij zei dat zijn ziel dan gevangen zou worden door het fototoestel.

Mijn leven in de kloof was helemaal in orde.

Eigenlijk was dit het bestaan waarvan ik altijd had gedroomd.

Ik had een eigen plek om te wonen en een mooie vriendin in mijn bed.

En ik hoefde niet naar school.

Want daar had ik altijd een hekel aan gehad: school.

Echt vreselijk vond ik het:

vroeg opstaan, zeurende docenten, pestende leerlingen en dan ook nog al dat huiswerk.

Ik wilde zo gauw mogelijk van school en gaan werken.

Dat werken leek me trouwens ook niks.

Maar in elk geval was het beter dan die rotschool.

Mijn ouders wilden dat ik nog een opleiding zou gaan doen.

'Ga eerst lekker op vakantie,' zeiden ze. 'Ga iets van de wereld zien.

En als je weer terug bent, dan praten we verder.'

En zo was ik met Pengel naar Zuid-Amerika gereisd.

Om iets van de wereld te zien.

Ik had nooit kunnen bedenken dat het alleen deze kloof zou worden.

Ik miste mijn oude leven niet, maar ik miste Pengel wel.

Met hem kon ik over alles praten.

Ik liet Pengels foto aan Raya zien.

'Kijk,' zei ik. 'Hij was mijn vriend. Hij was bij me toen ik viel.

Ik hoop dat hij niet gevallen is.'

Raya keek met verbazing naar de foto.

Ik realiseerde me dat ze waarschijnlijk nog nooit een foto gezien had.

Ze schudde haar hoofd.

'Ik ken hem niet,' zei ze.

Ik liet haar ook de foto van mijn ouders en zusje zien.

De tranen liepen over mijn wangen.

Ik had zo vaak ruzie gemaakt met mijn ouders en mijn zusje.

Toch waren zij degenen die ik nu het meest miste.

Maar Raya wist wel raad met mijn verdriet.

Ze nam mijn hoofd tussen haar handen en kustte mijn tranen weg.

Toen pakte ze mijn hand en legde die op haar borst.

Even later lagen we samen op de vetplantjes en was ik mijn tranen vergeten.

Het was interessant om te zien hoe de Raya's leven. In Nederland is iedereen alleen maar voor zichzelf bezig. Met het scoren van een meisje. Met het zeuren om een scooter. Met het halen van diploma's. Het *gedrag* van de Raya's was heel anders. Zij dachten in de eerste plaats aan elkaar, aan de groep.

De Raya's deden alles samen, en dat was gezellig. Het begon 's morgens al.

Iedereen ging onder de waterval staan.

Eerst de kinderen met elkaar.

Dan de vrouwen met elkaar. En dan de mannen.

Daarna werd er gezamenlijk een soort koffie gedronken.

Alle Raya's namen hun 'halve bast'-kom mee naar het grote plein en kregen daar de warme drank.

Een paar oude vrouwen hadden de 'koffie' gemaakt, op het enige *fornuis* in de kloof.

Het was geen echt fornuis, maar een bak met vuur. En daarboven hing een ronde pot aan een ketting.

Na de koffie ging iedereen iets doen voor het eten. Ik weet niet hoe ze dat *afspraken*, maar iedereen wist precies wat hij of zij moest doen.

De geiten werden gemolken, de eieren van de kippen werden verzameld. Er werden vruchten en kruiden geplukt en er werden wortels uit de grond gehaald.

Intussen speelden de oudere kinderen met de jongere kinderen.

En de oude mannen zaten samen te kletsen.

Ik ging vaak bij de oude mannen zitten. Ik luisterde naar hun verhalen.

Het waren allemaal verhalen over vroeger, over de tijd van vóór de kloof.

Precies midden op de dag kwam de zon in de kloof. Het duurde niet lang; maximaal een uur in het breedste deel.

De Raya's hielden dan elkaars hand vast en maakten zo een lange rij door de kloof.

Ze keerden hun gezicht naar de zon en zongen een soort gebed.

Ze dankten de zon voor het licht en de warmte.

Ze dankten de hemel voor alles wat naar beneden kwam.

Daarna, als de kloof weer in de schaduw was, gingen ze eten.

Eerst de kinderen. Dan de volwassenen. En ten slotte de oude mensen.

Ik had wel eens *gesuggererd* om allemaal met elkaar te eten.

Maar de Raya's hadden lachend hun hoofd geschud.

'Er is eten dat goed is voor kinderen,' legde Raya me uit.

'En ander eten, dat goed is voor volwassenen.

En weer ander eten is goed voor de oudjes.

Het heeft te maken met hun leeftijd en hun *gewicht*.'

Ik sprak nu zo goed Rayaas dat ik met iedereen kon praten. En ik kwam veel te weten, vooral van de oude mannen. Zij vertelden me graag de geschiedenis van de Raya's.

Lang geleden woonden de Raya's boven, net als alle andere volken.

Er was genoeg te eten voor iedereen, maar toch hadden de volken ruzie.

Ze vochten met elkaar.

Om een stuk land, terwijl er grond genoeg was voor iedereen.

Om voedsel, terwijl er voldoende te eten was voor iedereen.

De Raya's vochten nooit mee; ze hadden niet eens wapens.

Maar daardoor raakten ze alles kwijt: hun grond, hun dieren, hun vrouwen.

Ze vroegen de hemel om hulp en op een dag scheurde de aarde.

De Raya's kwamen in de kloof terecht.

Zo konden de andere, vechtende volken niet meer bij ze komen. En zo konden de Raya's in vrede met elkaar verder leven.

Toen ik eens vroeg hoelang dat geleden was, wezen de mannen naar het eind van de kloof.

Daar, bij de 'droge stenen', stond voor elke dag een streepje op de rotswanden.

'Ga maar tellen', zeiden de oude mannen.

'Wat maakt het uit', zei Raya, toen ik het haar vertelde.

'Het is gewoon heel lang geleden. Dat is de hoofdzak.'

Maar ik was nieuwsgierig en liep op een dag naar de 'droge stenen' toe.

Onderweg kwam ik veel mensen tegen die me groetten.

Kinderen vroegen of ik met hen wilde spelen.

Ze speelden een spel met de bal die ik bij me had in mijn rugzak.

Pengel en ik vonden het altijd leuk om over te gooien.

En dan kijken hoelang we het volhielden.

Daarom had ik die bal meegenomen op onze jungletocht.

En zo was die bal nu hier in de kloof beland.

De 'droge stenen' was een goede naam voor de plaats aan het einde van de kloof.

Waarschijnlijk was er vroeger een waterval geweest, net zoals aan de andere kant van de kloof. Want zo zag het eruit: als een droge waterval.

Het was een plek waar de Raya's niet vaak kwamen. Ze vonden het een onplezierig deel van de kloof.

Alleen het opperhoofd, Raya's vader, ging er regelmatig naartoe.

Om streepjes op de rotswand te zetten, net zoals de opperhoofden vóór hem.

Ik was hier wel eerder geweest, met Raya samen. Maar toen had ik de streepjes op de rotswanden niet gezien.

Toen ik er voor de tweede keer was, zag ik ze wel.

Op alle wanden stonden streepjes.

Niet netjes geordend, maar gewoon naast elkaar.

Duizenden en duizenden streepjes.

Ik moet de Raya's leren turven, dacht ik bij mezelf.

Dat is veel overzichtelijker.

Ik probeerde systematisch te werk te gaan.

Ik begon linksboven en telde alle bovenste streepjes.

Het aantal schreef ik in het zand, op de grond.

Dan de rij daaronder en dan die dááronder.

Maar de Raya-opperhoofden hadden nogal

on nauwkeurig gewerkt.

De streepjes stonden niet allemaal netjes naast elkaar op een rij.

Soms raakte ik de rij kwijt die ik aan het tellen was. En dan moest ik weer opnieuw beginnen.

Ik was uren bezig en toen was ik nog niet klaar.

Ik had ongeveer de helft van het aantal streepjes geteld.

Ik keek naar de getallen die in het zand stonden en telde ze op.

Ik kwam op 9130 streepjes. Maal twee was 18.260.

18.260 dagen, dat kwam overeen met vijftig jaar.

De Raya's zouden dus pas vijftig jaar in deze kloof wonen?

Dat was niet wat de oude mannen mij hadden verteld.

Het klopt niet, dacht ik bij mezelf. De kloof is veel ouder dan vijftig jaar.

Maar misschien heb ik een rotswand niet gezien.

Misschien is er hier nog wel een plek waar streepjes op staan.

Ik keek zoekend om me heen en zag toen in de hoek een smalle opening. Misschien *verschatte* die opening toegang tot een ander deel van de kloof. Een deel dat ik nog niet kende.

Ik probeerde me door de nauwe opening in de rotswand te wringen.

Met veel moeite lukte het me.

Als ik straks maar weer terug kan, dacht ik nog.

Maar toen was ik werkelijk stomverbaasd.

Ik stond in een enorme grot vol glimmormpjes.

Overal, op alle muren, zaten kleine blauwe lichtpuntjes. Een sterrenhemel in het klein.

De glimmormpjes gaven maar weinig licht.

Het duurde dus even voordat ik de grot kon bekijken.

Nu verwachtte ik er niet veel van.

Ik kende tientallen groten in de kloof.

En ze waren allemaal hetzelfde: een bed van vetplantjes en een paar stenen om op te zitten.

Maar deze grot was waarsschijnlijk gewoon leeg.

Want niemand had iets te zoeken bij de 'droge stenen'.

Aandachtig tuurde ik in het duister van de grot, tot ik iets zag.

Tot mijn verbazing was de grot allesbehalve leeg.

In de hele grot stonden dingen, in rijen naast elkaar.

Het leken tassen.

Rugtassen, schoudertassen, handtassen, kleine koffers.

De tassen stonden niet meteen op de grond, maar boven op iets.

Ik kon niet goed zien waarop.

Ik keek eens goed naar de rugtas die het dichtst bij me stond.

Toen schrok ik zo, dat ik ophield met ademen.

De rugtas stond op een stapel botten. Botten van een mens.

Ik bevond me in een dodenkamer.

Bijna gaf ik een schreeuw, maar ik kon me nog net beheersen.

Als iemand ergens in de kloof schreeuwde, hoorden alle Raya's het, in de hele kloof.

Iedereen kwam dan meteen aanlopen, om te helpen.

Want een schreeuw betekende gevaar.

Het liefst wilde ik weer door de nauwe opening naar buiten.

Weg uit deze dodenkamer.

Maar ik bleef staan. Ik wilde weten wat hier aan de hand was.

De rugtas die het dichtst bij me stond, herkende ik. Pengel had ook zo'n rugtas: een Nomad, oranje met bruin.

Ik liep naar de rugtas toe en probeerde niet naar de botten eronder te kijken.

Maar ik zag ze natuurlijk toch: ribben, botten van armen en benen, een schedel.

Allemaal op elkaar gestapeld.

Toen zag ik het vlaggetje aan de zijkant van de rugtas.

De vlag van Suriname, het land waar Pengel geboren was.

En ik wist op dat moment twee dingen heel zeker: dit was de rugtas van Pengel en dit waren de botten van Pengel.

Trillend maakte ik Pengels rugtas open en voelde erin met mijn hand.

Ik vond meteen wat ik zocht: Pengels zaklamp.

Zijn blacklight.

Een paar seconden later was de grot verlicht.

En ik zag wat ik absoluut niet wilde zien.

Ik was verbijsterd en ging op de grond van de grot zitten.

Met de zaklamp van Pengel scheen ik langs de rijen tassen.

Honderden moesten het er zijn. Honderden tassen op honderden stapels botten.

Honderden tassen van honderden dode mensen.

Vlak bij mij stonden moderne tassen, zoals de rugtas van Pengel.

Ik zag schoudertassen van dure merken.

Ik zag goedkope rieten boodschappenmanden.

Ik zag cameratassen van kleine digitale camera's.

En een eindje verder stonden grote cameratassen voor grote fototoestellen met extra lenzen.

Vroeger sleepte mijn vader zo'n enorme cameratas mee op vakantie.

Helemaal achterin de grot stonden ouderwetse koffertjes.

Bij mijn opa op zolder had ik die onhandige dingen wel eens gezien.

Koffers, die te zwaar en te klein waren om op reis te gaan.

Ik vroeg me af wat dit betekende.

Waarom hadden de Raya's al die tassen en koffers hier opgeslagen?

Toen, ineens, begreep ik water aan de hand was en ik begon te rillen.

Naast de rugtas van Pengel had mijn rugtas moeten staan, op mijn botten.

Maar ik had de val overleefd.

Pengel niet en al die andere mensen dus ook niet.

Deze mensen waren allemaal in de kloof gevallen,

lang geleden of kort geleden.

En hier lagen hun overblijfselen en de tassen die ze bij zich hadden.

Ik stond op en liep naar een van de rieten boodschappenmanden.

Er zat een portemonnee in, met het paspoort van een Amerikaanse vrouw.

Mary Smith, geboren in Denver op 14 januari 1980.

In de rieten mand van Mary zat ook nog een boek, een sleutelbos, een treinticket en een mobiele telefoon.

Toen keek ik in een van de cameratassen.

Een ouderwets filmtoestel, een zonnebril, een horloge, een portemonnee zonder geld en het paspoort van een Duitse man.

Heinrich Bauer, geboren in Hannover op 21 juli 1965.

En zo ging het door.

In alle tassen zat ongeveer hetzelfde: de dingen die je altijd bij je hebt tijdens een vakantie.

Dingen die je niet kwijt moest raken.

Dingen waar je niets aan had, hier in de kloof.

Op de terugweg *bevoog* ik *me uurt* als een oude man.

Het voelde alsof er lood in mijn benen zat.

Ik kwam veel Raya's tegen die ik op de heenweg ook had gezien.

Ze vroegen vriendelijk of ik de streepjes had kunnen tellen.

'Ja, ik heb de streepjes geteld,' antwoordde ik.

'Dat is goed', knikten de Raya's. 'Jonathan-raya is een wijze man.'

Ik glimachte om hun antwoord.

Raya's waren altijd heel vriendelijk en heel beleefd.

Als laatste had ik in de rugtas van Pengel gekeken.

Zijn paspoort zat erin, zijn vliegticket, zijn mp3-

speler, zijn fototoestel, zijn mobieltje, zijn PSP.

Zijn waterfles was weg, evenals het voedselpakket.

De deken zat niet meer in de rugtas, net zo min als zijn zakmes en zijn kleren.

Er zat geen geld meer in zijn portemonnee.

En ik weet heel zeker dat hij dat wel bij zich had.

De hele weg terug naar mijn grot dacht ik hierover

na. Ik begreep nu hoe de Raya's aan hun kleren

kwamen. En aan hun messen, dekens en sieraden.

Ik had het nooit raar gevonden dat de Raya's

overhemden droegen en korte broeken en T-shirts.

Ik had het altijd heel gewoon gevonden dat Raya

een zilveren enkelbandje had.

Ik had me nooit afgevraagd hoe die spullen op de bodem van de diepe kloof terecht waren gekomen. Maar nu wist ik het. Die spullen waren gestolen van dode mensen.

Tot nu toe had ik de levenswijze van de Raya's geweldig gevonden.

Ze deelden alles met elkaar en ze stonden altijd voor elkaar klaar.

Competitie bestond niet en er was nooit ruzie.

Het leven was sober maar eerlijk.

Ik had het beschouwd als een ideale maatschappij, een paradijs in een kloof.

Maar nu wist ik dat niet meer zo zeker.

Tot nu toe had ik alleen het *uiterlijk* van de Raya's gezien.

Over hun *innerlijk* had ik nooit nagedacht.

Toen ik terug was, keek ik Raya kwaad aan.

'Waarom heb je me nooit verteld dat er zo veel mensen in de kloof zijn gevallen?', vroeg ik.

'Waarom heb je me nooit verteld dat jullie die arme mensen allemaal beroofd hebben?

En hoe komt het dat er van al die mensen alleen de botten over zijn? Wat is er gebeurd met hun lichaam?'

Ik verwachtte dat Raya zou schrikken van mijn boosheid.

Dat ze misschien wel zou gaan huilen.

Maar ze glimlachte en pakte mijn hand.

'Je bent in de grot van de glimwormpjes geweest', zei ze.

'Ja, daar ben ik geweest', antwoordde ik.

'En ik heb de rugzak van mijn vriend Pengel gevonden.

Hij is dus ook gevallen, maar heeft het niet overleefd. Waarom heb je me dat nooit verteld?'

'Dat mocht ik niet', zei Raya rustig.

'Wij mogen ons geheim pas vertellen als we zwanger zijn.'

Raya ging op een van de stenen in de grot zitten.

'Kom bij me zitten, Jonathan-raya', zei ze.

'Dan vertel ik je ons geheim.'

'Wij hebben een goed leven', begon Raya.

'Het beste leven dat er is.

Wij delen alles met elkaar, wij maken geen ruzie.

We zijn tevreden en gelukkig. Allemaal.

We hebben ons eigen paradijs.'

Ik knikte. Dat had ik zelf ook al bedacht.

'Maar er is één probleem', ging Raya verder.

'We hebben niet genoeg voedsel. Vroeger wel.

Toen was de stam nog niet zo groot. Maar nu zijn we met 64 Raya's. En de kloof verschaft niet voldoende voedsel voor ons allemaal.'

Ik knikte weer.

'Ik ben heel blij met jou', zei ze toen.

'Onder meer omdat je nog leeft, na je val.

Maar ook omdat je een goed persoon bent.

Boven wonen monsters, maar jij bent geen

monster. Jij bent goed en de vader van mijn kind.'

Ik kon er geen touw meer aan vastknopen.

Wat bedoelde Raya allemaal?

'Ben je zwanger?', vroeg ik.

Raya knikte blij.

'Ja, ik ben zwanger', zei ze. 'Daarom mag ik je vertellen hoe wij onszelf in leven houden.

Je zult eerst erg schrikken, Jonathan-raya, maar daarna zul je het begrijpen.

En vanwege je kind zul je het allemaal accepteren.'

Ik kon niet slapen na het verhaal van Raya.

Ik voelde afschuw en bewondering. Ik voelde pijn en liefde.

Het was heel verwarrend allemaal.

Ik stond op van het bed van vetplantjes en liep naar de uitgang van de grot.

Het was donker buiten, maar ik had Pengels blacklight bij me.

Handig klom ik het ladderje af, en even later stond ik op de bodem van de donkere kloof.

In het licht van de zaklamp volgde ik het pad door de kloof. Ik kwam niemand tegen; de Raya's slapen als het donker is.

Ik keek naar de zwarte rotswanden.

Ik keek naar het streepje hemel, hoog, heel hoog boven mij.

Ik wilde weer een hele hemel kunnen zien.

Ik wilde weg, de kloof uit.

Mijn voeten maakten geen geluid op het zand en de stenen van het pad.

Ik had geleerd te lopen als de Raya's: op blote voeten, zonder dat iemand het hoort.

Het lijkt niet lekker zonder schoenen, maar het is een kwestie van wennen.

Na een paar weken weet je niet beter.

Zo nodig kon ik ook altijd mijn bergschoenen weer aandoen. Want die had ik nog steeds.

Ik ging steeds harder lopen, ik wilde naar Pengel.
 Ik wilde huilen in de grot vol glimwormpjes.
 Ik wilde huilen om zijn dood.
 En om de dood van al die anderen die in de grot
 lagen.
 En die waren opgegeten door de Raya's.
 Omdat ze niet genoeg voedsel hadden voor de hele
 bevolking van de kloof.

Ik was de eerste die de vreselijke val had overleefd.
 'Nu weten we dat de hemel ons heeft vergeven',
 had Raya gezegd.
 'Daarom zijn we zo blij met jou, Jonathan-raya.
 En ik ben extra blij. Want ik draag jouw kind.'

Ik holde nu door de zwarte nacht, nog steeds
 zonder geluid te maken. Bijna was ik bij de 'droge
 stenen', toen ik plotseling stilstond.
 Ik wist niet welk zintuig iets had waargenomen.
 Maar ik had iets gezien of iets gevoeld of iets
 gehoord. En ik wist zeker dat er gevaar was.
 Snel deed ik de zaklamp uit en ging tegen de
 rotswand staan.
 Ik was vlakbij de dodengrot. Hier woonde niemand.
 Wat kon ik gehoord of gezien hebben?

Toen zag ik iets wits, niet ver van mij vandaan.
 Ik geloofde niet in spoken, dus moest het iets
 anders zijn. Een man met een wit overhemd,
 waarschijnlijk. Maar wat deed hij hier?
 Het witte overhemd ging in de richting van de
 dodengrot. Ik ging achter hem aan, maar hield me
 wel steeds *verstop*.

Ik verwachtte dat het witte overhemd de grot in
 zou gaan. Misschien om nog wat te stelen van de
 doden. Maar dat deed hij niet. In plaats daarvan
 ging hij zitten en stak een sigaret op.

Ik had het gevoel dat ik droomde.

Dit kon niet waar zijn. Hoe kon een Raya aan een sigaret komen?

Of was het geen Raya, maar toch een spook?

Ik liet me op de grond zakken. Opeens voelde ik me doodmoe. Het was allemaal te veel geweest.

Eerst de ontdekking van de dodengrot.

Toen de ontdekking van de dode Pengel.

Toen de ontdekking dat de doden allemaal waren opgegeten *wegens* voedselgebrek.

Dus Pengel ook!

Gelukkig niet door mij, want ik mocht toen geen vlees eten. Ik was toen 'aan de fles'.

Maar toch, mijn beste vriend was opgegeten!

En ten slotte dan de ontdekking dat Raya een kind van mij verwachtte.

'Je moet blij zijn, Jonathan-raya,' had Raya gezegd.

'Dit is het bewijs dat jouw vermogen tot *uortplanting* in orde is.

Dit is het bewijs dat je helemaal gezond bent.'

Ik zuchtte. Ik wilde slapen. Ik wilde niet meer nadenken over al die informatie. Maar die kans kreeg ik niet. Want er kwam nog een wit overhemd aan.

Toen de twee witte overhemden gingen praten, wist ik meteen wie ze waren.

De man die net gekomen was, was Raya's vader, het opperhoofd.

En de andere man was de gids van onze jungletocht, Fausto.

De man die niet op de foto wilde.

Ik snapte er nu helemaal niets meer van.

Hoe kwam die gids in de kloof?

De mannen praatten zachtyes met elkaar, maar ik kon alles verstaan.

En met elk woord werd het verhaal erger.

Ik wou dat ik de dodengrot nooit had ontdekt.

Dan was ik nu net zo gelukkig geweest als ik gisteren was.

En misschien nog wel gelukkiger.

Want gisteren had ik de zwangerschap van Raya heel erg leuk gevonden.

Het was al een naar verhaal, maar nu *groeide* het verhaal *uit* tot een nachtmerrie.

Een angstige droom, waar ik niet meer uit kon.

Net zoals als de kloof.

Het opperhoofd en Fausto onderhandelden.

Fausto zou de volgende dag met drie toeristen een jungletocht maken.

Hij kon *zorgen* voor een ongeluk.

Maar dan moest het opperhoofd de toeristen alle drie nemen. En voor alle drie betalen.

'Ik kan niet één toerist de kloof induwen', zei Fausto.

'Dan gaan die andere twee vertellen wat er gebeurd is.

En dan wordt jouw kloof ontdekt. Jouw kloof met jouw eigen bijzondere maatschappij.'

'Het is een goede maatschappij', zei het opperhoofd. 'Mijn Raya's zijn gelukkig.

Ze kunnen niet lezen en schrijven en rekenen, maar ze hoeven ook niet hard te werken.

Ze genieten van het leven. Ze zijn blij met elkaar.

Daarboven zijn de mensen altijd ontevreden.

Ze willen steeds meer hebben: auto's, huizen, computers, televisies, telefoons.

En waarom? Ze worden er niet gelukkig van.

Ze worden alleen maar jaloers op elkaar.

Mijn Raya's weten niet eens wat dat is: jaloers.'

Fausto knikte.

'Dan moet je *voldoen* aan de afspraken', zei hij.

'Ik kan je voor twee mensen betalen', antwoordde het opperhoofd.

'Meer geld heb ik niet. Het enige geld dat ik heb,

is afkomstig van de doden.'

'Jonathan-raya heeft geld', zei Fausto. 'Neem het van hem, hij heeft er toch niets aan.'

Ineens kwamen er wel tien Raya-mannen tevoorschijn, met stokken in hun handen.

Ik had geen idee waar ze vandaan kwamen.

Ze spraken geen woord.

Ik was bang dat ze Fausto zouden aanvallen, maar dat deden ze niet.

Bij een enorm rotsblok stonden ze stil en wachtten even.

Vijf mannen zetten toen hun stokken onder het rotsblok.

De anderen duwden met hun handen.

Langzaam kwam het enorme stuk steen in beweging.

Intussen stonden Fausto en het opperhoofd op.

'We zullen je laten gaan,' zei het opperhoofd. 'Maar ik ben niet tevreden over ons gesprek.'

'Je moet me *doorlaten*,' antwoordde Fausto. 'Anders kan jouw volk niet overleven.'

Toen verdween Fausto in de rotswand.

En de tien Raya-mannen rolden de steen weer terug op zijn plaats.

Tien seconden later was er niemand meer.

En was ik alleen met mijn verwarde gedachten en gevoelens.

Wekenlang voelde ik me ellendig.

Raya probeerde me op te vrolijken, en deels lukte dat ook wel.

Maar het nare gevoel in mijn hart raakte ik niet kwijt. En op een nacht nam ik een besluit: ik ga hier weg. Weg uit het paradijs.

Weg van mijn prachtige vrouw en van mijn kind dat op komst is.

Iedere nacht zat ik nu bij de 'droge stenen' en wachtte.

Ik wist dat Fausto weer zou komen en dat de steen weggerold zou worden.

Ik wist alleen niet wanneer dat zou zijn.

Maar dan moest ik proberen te vluchten.

Het zou niet makkelijk zijn, want de Raya's hebben goede oren en goede ogen.

Daarom nam ik een paar maatregelen.

Ik droeg mijn zwarte broek en mijn zwarte T-shirt, iedere nacht.

En mijn gezicht maakte ik zwart met houtskool.

Ik kon Raya niets vertellen van mijn vluchtplannen. Maar natuurlijk merkte zij dat ik elke nacht weg was.

En natuurlijk vroeg ze waarom.

'In mijn land doen mannen dat,' zei ik toen maar.

'Als hun vrouw zwanger is, dan bidden ze iedere nacht.'

Ze vragen de hemel om een gezond kind.
 Ze lachte stralend en kustte me.
 'Dat is heel mooi', zei ze toen. 'En waar bid je iedere
 nacht, Jonathan-ray?'
 'Bij de waterval', antwoordde ik meteen.
 Ik vond het vreselijk dat ik moest liegen tegen haar.
 Maar ik zag geen andere mogelijkheid.

Mijn plan lukte.
 Ik kon ongezien in de opening achter het rotsblok
 verdwijnen.
 Ik drukte me tegen de wand en wachtte tot Fausto
 kwam.
 Hij keek gelukkig niet goed om zich heen, want dan
 had hij mij kunnen zien.
 Toen begon hij aan zijn tocht naar boven.
 Ik hoorde hem zuchten en steunen; de klim was
 zeker moeilijk.

Ik wachtte tot ik Fausto niet meer hoorde. En toen
 wachtte ik nog een hele tijd.
 Ik wilde er zeker van zijn dat Fausto weg was
 voordat ik naar boven ging.
 Ik deed de zaklamp van Pengel aan en keek.
 Ik zag een smalle stenen trap, met hoge treden.

Het kostte me moeite om de trap te beklimmen.
 Dat verbaasde me, want ik was altijd heel sportief.
 Maar toen realiseerde ik me dat ik al die maanden
 in de kloof niet veel had gedaan.
 Mijn conditie moest wel erg achteruit zijn gegaan.

Gelukkig lag er boven geen zwaar rotsblok op de
 uitgang. Ik duwde een paar takken weg en stapte
 naar buiten, de bovenwereld in.
 Een onmetelijke sterrenhemel stond boven me.
 Ik haalde diep adem en voelde me gelukkig.

Ik ben weer thuis, in Nederland.

Bij mijn vader, mijn moeder en mijn zusje.

Natuurlijk was het een heel gedoe om hier te komen.

Ik heb een week door de jungle gelopen voordat ik in de bewoonde wereld kwam.

Ik had honger en mijn voeten waren kapot.

Ik had geen geld, geen paspoort, geen kleren.

Toch voelde ik mij niet ongelukkig.

Ik genoot van de ruimte.

Ik kon honderden meters ver kijken.

Ik kon kilometers ver lopen.

Iedere dag zag ik een enorme blauwe hemel boven me.

En ik kon de hele dag de zon op mijn huid voelen.

En de wind in mijn gezicht, door mijn haar. Heerlijk!

In de kloof was geen wind. Ik merkte toen pas

hoezeer ik de wind gemist had.

En nu zit ik hier op mijn kamer en kijk naar buiten.

Het waait en de regen slaat hard tegen de ramen.

Ik heb heimwee naar mijn grot in de kloof.

Mijn grot zonder ramen, mijn kloof zonder wind.

Voor mij liggen mijn studieboeken.

Ik doe een opleiding en werk tegelijkertijd, bij een bouwbedrijf. Ik moet uitrekenen hoeveel stenen ik moet bestellen.

Want een klant wil een ruimere keuken, met twee koelkasten en een extra groot fornuis.

Het bouwbedrijf waar ik werk, gaat die opdracht uitvoeren.

Ik zucht en denk aan de kloof.

Daar was geen enkele koelkast en één fornuis.

Voor 64 mensen.

Of misschien nu voor 65 mensen.

Misschien is mijn kind inmiddels wel geboren.

Ik heb niemand iets verteld over de kloof.

De mensen in Zuid-Amerika niet.

De mensen in Nederland niet.

Zelfs mijn eigen familie weet niets van de Raya's.

Ik dacht dat ik ze wel zou vergeten, op die manier.

Maar dat is niet zo.

Voor mij liggen mijn studieboeken.

Maar ik studeer niet.

In plaats daarvan schrijf ik een verhaal.

Het verhaal van mijn leven.

Een verhaal dat niemand kent.

Een verhaal dat ook niemand ooit zál kennen.

Tenzij ... tenzij ik terugga naar de kloof.

Naar de Raya's.

Naar mijn vrouw en mijn kind.

Woordenlijst

Aandacht	met aandacht	9
Achterblijven	niet met de anderen meegaan	12
Afscheiden	losmaken	20
Afspreken	regelen	38
Afslapen	inleunen	21
Behandeling	verzorging	13
Beheersing	controle over je lichaam	15
Benodigdheden	spullen die je nodig hebt	9
Beschikbaar	water te krijgen is	33
Beslist	zeker	23
Bevinden (zich)	zijn	21
Bijbehorend	wat ergens bij hoort	24
Bloedsomloop	stromen van het bloed door je	
	lichaam	16
Bloedvat	buis in het lichaam waar bloed	
	doorheen stroomt	16
Borst	voorkant van je lichaam, onder je hals	9
Contact	mensen zien en spreken	21
Dieretijk	alle dieren die er zijn	33
Doorlaten	mogen doorlopen	62
Evenals	net zoals	33
Fornuis	kooktoestel	38
Gebit	je tanden kiezen	9
Gedrag	hoe iemand doet	38
Geheugen	mogelijkheid om je dingen te	
	herinneren	7
Geraamte	skelet, alle botten van een mens	
	of dier	14
Gewicht	hoeveel iets of iemand weegt	39

De betekenis van de woorden in deze lijst is
De cijfers verwijzen naar de bladzijde
waar het woord voor het eerst voorkomt.

Gewicht	waar twee botten in je lichaam hangen	
	elkaar bewegen	11
Gif	schadelijk voor de gezondheid	33
Graan	soorten gras, waarvan meel wordt	
	gemaakt	17
Hersen	orgaan in je hoofd dat je lichaam	
	bestuurt	7
Heup	lichaamsdeel dat je been met je	
	romp verbindt	11
Hoofdzak	het belangrijkste	41
Initiatief	iets uit jezelf doen	22
Innetijk	hoe iemand denkt	32
Inspannen (zich)	je best doen	7
Interessant	boeiend	38
Jong (het)	klein (baby)beest	27
Kneeden	regelmatig knijpen	16
Kracht	hoe sterk je bent	7
Kudde	groep dieren	27
Kwestie	zaak	55
Ledenaten	armen en benen	7
Levenswijze	manier van leven	33
Lichaamsbouw	bouw van het lichaam	19
Lichaamsdeel	deel van het lichaam	7
Maatregel	besluit over de oplossing van een	
	probleem	25
Nadeel	ongunstige kant	32
Onder meel	onder andere	54
Onnaauwkeurig	niet precies	42
Opmerking	iets wat je ziet	20

Ops aan	bewaren	48
Overeenkomen met	hetzelfde zijn als	43
Overvolle	te veel	10
Romp	lijf zonder hoofd, armen en benen	16
Schedel	hoofd de bescheidenheit	14
Skelet	geraamte, alle botten van een mens of dier	14
Sober	eenzijdig, zonder luxe	38
Sponsachtig	als een spons	15
Stemen	leunen op	23
Suggereren	voorstellen	39
Tedumste	in elk geval	7
Uiterlijk	de buitenkant	52
Uitgest	zeer	24
Uitgroeien tot	groter worden	60
Van invloed zijn op	effect hebben op	29
Verschaffen	geven	44
Verstopt	verborgen niet te zien	37
Voeding	wat je eet	17
Voldoen aan	houden aan	61
Voortbewegen (zich)	naar voren bewegen	50
Voortplanting	ragelacht verwekken	58
Vullen (met)	vol doen	10
Wegens	door	58
Wezen	mens of dier	8
Witten aan	komt door	25
Wild (het)	dieren die in het wild leven	27
Zo nodig	als het nodig is	35
Zoogdier	dier dat haar jongen voedt met eigen melk	27
Zorgen	laten gebeuren	60
Zwak	zonder kracht	17